

Asia: VN/16344/2020

Maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen lyhentäminen

Lausunnonantajan lausunto

Säilytysaikojen lyhentämisen vaikutukset luotonantajille

-

Säilytysaikojen lyhentämisen vaikutukset maksuhäiriömerkinnän saaneiden henkilöiden/kuluttajien asemaan

-

Säilytysaikojen lyhentämisen vaikutukset yritysrahoitukseen

-

Onko maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen lyhentämisellä muita kuin arviomuistiossa käsiteltyjä vaikutuksia?

-

Millaisia vaikutuksia olisi eduskunnan lausumassa edellytetyllä maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen lyhentämisellä?

-

Voit jättää kommentit lausuntoon myös liitteenä

[OM aloite Luottotieto liiketoimintakielto.pdf](#)

[Oikeusministeriölle UMPstä.pdf](#)

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriö on pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimistolta lausuntoa maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen lyhentämisestä. Lausuntopyyntöön liitteenä on toimitettu Oikeusministeriön laatima aihetta koskeva arviomuistio, jossa esitetään selvitystä sitä, olisiko luottotietolakiin (527/2007) säädetyt maksuhäiriömerkintöjen säilytysaika mahdollista lyhentää jo ennen positiivisen luottotietorekisterin käyttöönottoa. Muistiossa esitetään arvioita säilytysaikojen lyhentämisen

vaikutuksista luotonantajien mahdollisuuksiin arvioida kuluttajan ja muiden velallisten luottokelpoisuus sekä siitä, millaisia vaikutuksia mahdollisilla muutoksilla olisi luoton myöntämiseen ja sen hintaan.

Laissa minulle säädetyistä tehtävistä johtuen lausunnossani esitetyt näkemykset keskittyvät siihen, millaisia vaikutuksia maksuhäiriömerkintöjen säilyttämisaajan pituudella on rekisteröityjen ja yritysten asemaan. Lausunnossa esiin nostamani asiat perustuvat keskeisimmiltä osin niihin havaintoihin, joita olen laissa säädetyjä valvontatehtäviäni suorittaessani havainnut. Katson että esittämäni asiat, jotka koskevat maksuhäiriömerkintöjen säilyttämisestä rekisteröidylle aiheutuvia vaikutuksia, soveltuvat keskeisiltä osin myös yritysten aseman tarkasteluun. Nähdäkseni erityisesti pienten yritysten kohdalla maksuhäiriömerkinnästä koituvat vaikutukset voivat usein olla samankaltaisia kuin luonnolliselle henkilölle maksuhäiriömerkinnästä aiheutuvat vaikutukset.

Kuten arviointimuistiossa todetaan, EU:n yleinen tietosuoja-asetus (679/2916) (tietosuoja-asetus) mahdollistaa maksuhäiriömerkintöjen säilyttämisaikojen kansallisen sääntelyn, jonka olisi oltava oikeasuhtaista kyseessä olevien henkilötietojen käyttötarkoitukseen nähden (asetuksen 6 artiklan 3 kohta). Säilytysaikojen oikeasuhtaisuuden lisäksi kiinnitän lausunnossani huomiota tietosuoja-asetuksen mukaisen läpinäkyvyyden periaatteen (asetuksen 5 artiklan 1 kohdan a alakohta) toteutumiseen. Kyseisten periaatteiden toteutumista kussakin tilanteessa tulisi nähdäkseni arvioida henkilötietojen käsittelystä rekisteröidyn oikeuksille ja vapauksille aiheutuvien riskien valossa.

Maksuhäiriömerkintöjen pitkään säilyttämisaikaan liittyy riski siitä, että vaikka rekisteröidyn maksukyky olisi tosiasiallisesti palautunut, voi hänen toimintaedellytyksensä luottoon perustuvien palveluiden ja toimintoihin osallistumisen kannalta olla hyvin rajoittuneita luottotietorekisterissä säilytettävän maksuhäiriömerkinnän johdosta. Raha-luottojen ohella maksuhäiriömerkinnän pitkät säilyttämisaajat voivat heikentää ja vaikeuttaa esimerkiksi työn, vakuutuksen ja asunnon saantia kohtuuttoman kauan. Erityisesti tilanteissa, joissa samasta asunnosta tai työpaikasta kilpailee useampi henkilö, luottotiedot voivat mahdollisesti saada jopa ratkaisevamman merkityksen, kuin raha-luottojen kohdalla.

Luottotietolain voimassaoloaikana olen tehnyt Oikeusministeriölle kaksi luottotietolain muuttamista koskevaa aloitetta, jotka koskevat maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen oikeasuhtaisuutta. Aloitteet koskevat liiketoimintakieltoa koskevan merkinnän säilyttämistä luottotietorekisterissä (1910/451/2007) sekä pitkäkestoista ulosottoa koskevan merkinnän pidentävää vaikutusta aiemman merkinnän säilyttämisaikaan (2871/02/2014). Pyydän että kyseisissä liitteinä olevissa aloitteissa esiin nostetut perustelut huomioitaisiin kattavasti, kun maksuhäiriömerkintöjen säilyttämisaajan oikeasuhtaisuutta arvioidaan yksityiskohtaisemmalla tasolla. Lisäksi katson, että myös muiden kuin aloitteissa esiin nostamiini maksuhäiriömerkintöjen säilyttämisaajan oikeasuhtaisuuden samoin kuin maksuhäiriömerkintöjen säilyttämisaajan pidentymistä ja lyhentymistä koskevien sääntöjen arvioiminen olisi tarpeellista.

Muistiossa esitetyt arviot maksuhäiriömerkintöjen säilyttämisaajan lyhentämisen mahdollisista vaikutuksista perustuvat osin Suomen Asiakastieto Oy:ltä (Asiakastieto) saatuihin tietoihin luottotietorekisteriin rekisteröityjen henkilöiden ja maksuhäiriömerkintöjen lukumääristä. Muistiossa ei kuitenkaan tarkemmin avata sitä, millä menetelmillä lukujen pohjalta on päädytty niihin johtopäätöksiin, jotka muistiossa pohjustavat esimerkiksi luottoriskille aiheutuvia vaikutuksia. Tästä johtuen maksuhäiriömerkintöjen säilyttämisaajan oikeasuhtaisuutta on hankala arvioida muistiossa esitettyjen vaikutus-arvioiden pohjalta. Muistiossa esitetyt arviot voidaan myös jossain määrin asettaa kyseenalaisiksi.

Arviomuistion mukaan maksuhäiriömerkinnän poistuminen lyhyen ajan sisällä velan suorittamisen jälkeen ei helpottaisi tämänhetkisten tietojen perusteella kuin noin 8000 henkilön asemaa. Muistiossa esitetty arvio perustuu Asiakastiedolta saatuihin tietoihin, joiden mukaan 8000 henkilöllä on tällä hetkellä kaikissa maksuhäiriömerkinnöissä velan suorittamista koskeva merkintä. (s. 15-17) Lisäksi muistiossa viitataan Finanssivalvonnalta saatuihin tietoihin, jonka mukaan luottolaitokset hylkäävät yleensä kategorisesti yksityishenkilöiden luottohakemukset, mikäli henkilöllä on nykyisten säilytysaikojen mukainen maksuhäiriömerkintä riippumatta siitä, kuinka vanha merkintä on ja riippumatta siitä, onko velka maksettu pois vaiko ei. (s. 13)

En näe, että tämänhetkistä tilannetta kuvaavilla tiedoilla luottotietorekisteriin rekisteröityjen suorituksen maksamistietojen lukumäärästä olisi mahdollista kattavasti ja luotettavasti esittää arviota siitä, kuinka suurta joukkoa maksuhäiriömerkinnän poistuminen velan suorittamisen myötä hyödyttäisi. Tällä hetkellä velan suorittamista koskevan merkinnän rekisteröinti luottotietorekisteriin edellyttää käsittääkseni joissain tilanteissa velalliselta aktiivisia toimenpiteitä. Koska jo pelkällä voimassaolevalla maksuhäiriömerkinnällä on arviomuistiossa esitetyn mukaisesti usein painava merkitys luoton myöntämisen kannalta, rekisteröidyt voivat tällä hetkellä kokea maksamistiedon viemisen luottotietorekisteriin hyödyttömäksi.

Lisäksi merkillepantavaa on, että käsittääkseni myös maksuhäiriömerkintöjen luku-määrä voi joissain tilanteissa olla luottokelpoisuuden arvioinnissa huomioitava tekijä. Tällöin joukko, joka hyötyisi maksuhäiriömerkinnän poistumisesta velan suorittamisen myötä, ei rajautuisi vain niihin henkilöihin, jotka ovat suorittaneet kaikki maksuhäiriömerkintöjen perusteena olevat velkansa. Merkinnän poistumisella velan suorittamisen myötä voinee nähdäkseni olla myös kannustava vaikutus velan hoitamisen kannalta.

Muistiossa maksuhäiriömerkintöjen nykyisen säilyttämisaajan pysyttämistä puoltavana argumenttina esitetään se, että ennen positiivisen luottotietorekisterin käyttöönottoa maksuhäiriömerkintöjen käyttäminen on ainoa tapa, jolla luotonantaja voi kattavasti varmistaa luotonhakijalla olevat mahdolliset maksulaiminlyönnit. Kuten edellä on tullut ilmi, maksuhäiriötiedoilla onkin usein merkittävä asema luottokelpoisuuden arvioinnissa. Nähdäkseni on kuitenkin keskeistä kiinnittää huomiota siihen, että luottotietorekisteristä saatavat maksuhäiriötiedot muodostavat vain osan luotonantajan käytössä ole-vasta tietoaaineistoista, jonka ohella luotonantajan käsittääkseni tulisi selvittää luotonhakijan maksukykyä myös laajemmin.

Luottotietolain ja tietosuojasetuksen yhteensovittamista koskevan hallituksen esityksen luonnoksessa todetaan muun muassa maksuhäiriömerkintöjen säilyttämisaikojen koskevan sääntelyn osalta, että yksityiskohtaista ja tarkkarajaista sääntelyä voidaan riskiperusteisesti pitää tarpeellisena ja oikeasuhteisena, koska sääntelyllä voi olla kielteisiä vaikutuksia rekisteröidyn toimintamahdollisuuksiin. Esitysluonnoksen mukaan yksityiskohtaisen sääntelyn tavoitteena on varmistaa henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn läpinäkyvyys, minkä nähdään edistävän rekisteröidyn oikeuksien toteutumista. (HE luonnoksen s.15)

Nähdäkseni maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen määräytymisperusteiden läpinäkyvyys on keskeistä, jotta rekisteröidyillä olisi mahdollisuus valvoa omien oikeuksiensa toteutumista. Katson, että sääntelyn yksityiskohtaisuudella on mahdollista edesauttaa läpinäkyvyyden toteutumista. Kuitenkin voimassa oleva maksuhäiriömerkintöjen säilytysaika koskeva sääntely on tällä hetkellä osin sääntelyn yksityiskohtaisuudesta johtuen hyvin vaikeaselkoista. Lisäksi erityisesti maksuhäiriömerkinnän säilytysajan pidentymistä ja lyhentymistä koskevat säännöt (luottotietolain 18 § 2 ja 3 mom.) ovat vaikeasti yhteensovitettavia.

Edellä esiin nostamani tekijät heikentävät merkittävästi maksuhäiriömerkintöjen säilytysaika koskevan sääntelyn ymmärrettävyyttä, joka olisi kuitenkin nähdäkseni keskeistä sääntelyn ja siihen perustuvan henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyden kannalta. Katson, että säilytysaikoja koskevan sääntelyn oikeasuhtaisuuden arvioinnin yhteydessä olisi syytä arvioida myös mahdollisuus selkiyttää säilytysaikoja koskevaa sääntelyä erityisesti säilytysajan pidentymistä ja lyhentymistä koskevien sääntöjen osalta.

Lopuksi totean, että mikäli säilyttämisaikojen lyhennetään jo ennen positiivisen luottotietorekisterin käyttöön ottoa, tulisi säilytysajoista säätämässä huomioida tulevaisuudessa positiivisen luottotietorekisterin käyttöön otton myötä tapahtuva muutos. Vaihtoehtoisesti säilyttämisaikojen oikeasuhtaisuutta tulisi tarkastella uudelleen positiivisen luottotietorekisterin käyttöön otton yhteydessä.

Kantonen Silja
Tietosuojavaltuutetun toimisto